

Кольва Д. Д., здобувач вищої освіти
навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: доцент кафедри
юридичного документознавства Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
філологічних наук *Усачова К. С.*

УКРАЇНСЬКА МОВА – ПРОБЛЕМА ЗБЕРЕЖЕННЯ

Сьогодні в Україні мовна проблема є однією з найактуальніших. На перший погляд, це дивно, адже єдиною державною мовою проголошено українську. Що до інших мов – Конституція України гарантує їм вільний розвиток. Однак проблема функціонування української мови досі не зникає [5].

Проблема полягає в нерозумінні людьми того факту, що мова тісно пов'язана з державою і розвиток одного без іншого неможливий. Так, частина громадян здебільшого російськомовних, будучи громадянами України і далі продовжує вважати себе громадянами неіснуючої держави – Радянського Союзу, або не має нічого проти можливого гіпотетичного об'єднання з Росією в її теперішньому вигляді. Тому українська мова це єдиний шлях збереження української державності [7].

Метою цієї роботи є розгляд мовної проблеми в Україні та визначення головних факторів її спричинення.

Історія розвитку та становлення української мови – це історія утисків і заборон, які умовно можна поділити на 3 періоди. Перший – офіційна Імперська політика стосовно українських земель. Другий – період перебування України у складі СРСР. Третій – період сучасності, незалежності.

Офіційна політика царської Росії стосовно України була досить простою – повна русифікація населення, що виражалась у забороні української мови, насадженні примусово російської, змішування етносів, переселенні українців на території Кубані і заселення українських земель російськими народностями. [1].

Посилення русифікації відбулось у другій половині 19 століття: Емський указ, Валувеський циркуляр та указ Олександра III про заборону вживання української мови в офіційних установах і хрещення українськими іменами, – саме вони спричинили гальмування української ідентичності та унеможливили реалізацію питання розвитку української культури [3].

Але варто згадати й про інший бік, наприклад, на формування російської літературної мови великий вплив справила «Слависька граматика» Мелетія Смотрицького, а на початках нової російської літератури стояв Феофан Прокопович, ректор Києво-Могилянської академії. Перший театр у Москві заснував українець С. Чижинський, перший набір студентів Московського університету в 1755 р. активно робили в Україні. Через брак викладачів на початку викладачами в Москві призначали навіть студентів Києво-Могилянської академії. Великий попит на українців був у Колегії Закордонних Справ, де завжди потребували знавців латини, грецької, польської, німецької, турецької мов. Українці як перекладачі збагачили також російську науку й культуру. Зокрема, Г. Полетика переклав російською твори Аристотеля, Епіктета, Ксенофонта; Росія зарахувала до своїх лав багатьох українських економістів, науковців, письменників, малярів, композиторів [4].

На жаль, коли вони ввійшли в російську імперську культуру, вони одночасно збагачували її видатними творами, але й русифіковувалися, тож часто потрібні спеціальні генеалогічні дослідження, щоб встановити їх українське походження.

Період Радянської України був особливо тяжким для долі української мови. Русифікація здійснюється з допомогою державного й партійного апарату, а також мільйонів поселених в Україні росіян. У 1938 році була прийнята Постанова ЦК КП(б) про обов'язкове вивчення в усіх школах Української радянської соціалістичної республіки російської мови [4].

Не менш тяжкими були і післявоєнні роки: голод 1946–1947 рр., радянська в західних областях України, репресії військовополонених і оstarбайтерів, що побували на Заході, депортація малих народів. У 1946 році виходить Постанова Ради Міністрів Радянського Союзу про затвердження українського правопису, який примусово наближений до російського. Українську мову реформували «зсередини»: за вказівками партії слова російського та іноземного походження «вмонтовувалися» в російських формах у мови радянських народів [6].

Але навіть в таких умовах українці боролись за збереження свого народу, думок та поглядів. Для боротьби з поширенням націоналістичних ідей у літературі створювались прорадянські організації такі як Всеукраїнська спілка пролетарських письменників і посилювався контроль партії за літературною діяльністю [2].

Із здобуванням незалежності утиски української мови не закінчилися і вже на третій рік незалежності у 1994 році окремі законодавці намагалися надати російській мові статус офіційної в незалежній Україні, але ця спроба не увінчалася успіхом.

У 2008 році був новий наступ на українську мову, який розпочався у вересні голосуванням за зміни до Закону про державну службу, згідно з якими державний службовець зобов'язаний володіти окрім української ще й російською мовою для прийняття на посаду.

На сьогодні відомо безліч фактів утиску та заборон, які мали на меті стерти з історії український народ. Ці дії продовжувалися не одне десятиліття і провадились не тільки царським урядом, а й Радянською владою. На жаль мовне питання не зникло з приходом незалежності України, а для його вирішення необхідно контролювати та забезпечувати розвиток української мови, адже мова – це стрижень будь-якого народу.

Список використаних джерел

1. Миллер Алексей. Россия и русификация Украины в XIX веке. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://litopys.org.ua/vzaimo/vz12.htm>.

2. Імперська спадщина та національне питання. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://litopys.org.ua/sporl/sh03.htm>.

3. Українське відродження або нова русифікація. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://works.doklad.ru/view/Ec59PoBzJ44/7.html>.

4. Діак І. В. Українське відродження чи нова русифікація? – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://asyan.org/potr/I.%20В.%20Діак%20Українське%20відродження%20чи%20нова%20русифікація?/part-3.html>.

5. Лубківський Ігор. Проблема мови та розвиток української державності. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vox.com.ua/data/osnovy/2006/02/23/problema-movy-ta-rozvytok-ukrainskoi-derzhavnosti.html>.

6. Перекрестов М. Стан української мови в сучасній Україні. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/12_KPSN_2009/Philologia/44891.doc.htm.

7. Шторгін Ірина. Українська мова – єдиний шлях збереження української державності. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/2164401.html>.